

Policy paper

Doporučení orgánům veřejné moci České republiky ve věci zločinů proti lidskosti a genocidy Ujgurů v Čínské lidové republice

Autorky:

Lenka Hanušová, Magdaléna Milbachová, Sára Eva Neničková, Helena Šmolková

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova**

I. Úvod

Ujgurové jsou turkickým etnikem, vyznávající převážně islám a obývající autonomní oblast Xinjiang na východě Čínské lidové republiky (*dále jen „ČLR“*). Stávající vztah ujgurské menšiny a ČLR je charakterizován systematickým porušováním lidských práv ze strany ČLR, a to v intenzitě, která vedla mnohé k obavám o probíhajících zločinech proti lidskosti a možné genocidě. Zejména od roku 2017 dochází k rozsáhlému a systematickému zatýkání Ujgurů a jejich přesunu do převýchovných táborů a, v posledních letech, i věznění.¹ Dále uvedené důkazy² nasvědčují tomu, že v táborech, které se nacházejí po celé provincii Xinjiang, jsou příslušníci ujgurské menšiny a dalších komunit drženi a omezováni na osobní svobodě za současného vystavování nelidským činům jako je mučení, znásilnění, nucené sterilizace, pronásledování apod. Uvedené akty jsou doprovázeny násilnou kulturní převýchovou a potlačováním ujgurské kulturní a náboženské identity.³

Zacházení s Ujgury a dalšími komunitami⁴ v ČLR posuzoval nezávislý lidový tribunál⁵ (*dále jen „Ujgurský tribunál“*), jehož účelem bylo posoudit důkazy týkající se porušování lidských práv ze strany ČLR vůči Ujgurům, a to zejména prizmatem zákazu genocidy podle Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia z 8. prosince 1948. Ujgurský tribunál ve svém rozsudku z 9. prosince 2021 dospěl k závěru, že ČLR se dopustila genocidy Ujgurů prostřednictvím kontroly porodnosti a sterilizačních opatření. Dále pak našel důkazy o mučení a zločinech proti lidskosti spočívajících zejm. v deportaci nebo násilném přemístování, věznění nebo jiném závažném zbavování osobní svobody, znásilňování a jiném sexuálním násilí, nucených sterilizacích, pronásledování, nucených zmizeních a jiných nelidských činech.⁶

¹ WU, Huizhong a Dake KANG. Uyghur county in China has highest prison rate in the world. *The Associated Press* [online]. 2022 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z:

<https://apnews.com/article/china-terrorism-c90fcc319775278d91da70e8bbe7c226>

² Uyghur Tribunal Judgement [online]. 9th December 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://uyghurtribunal.com/wp-content/uploads/2022/01/Uyghur-Tribunal-Judgment-9th-Dec-21.pdf>, zejm. bod 33-64.

³ XIUZHONG XU, Vicky, Danielle CAVE, Dr James LEIBOLD, Kelsey MUNRO a Nathan RUSER. Uyghurs for sale. *Australian Strategic Policy Institute* [online]. 2020, 1. 3. 2020 [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.aspi.org.au/report/uyghurs-sale#:~:text=Executive%20summary,led%20program%20of%20cultural%20genocide>

⁴ Převýchovná politika čínské vlády se zaměřuje především na Ujgury, ale nejsou jedinou ohroženou minoritou, mezi další turkicky mluvící muslimské menšiny patří Kazaši, Uzbekové, Tataři, Tádžikové, Kyrgyzové a Chuejové.

⁵ Lidové tribunály představují právně neformální nevládní orgány, které zřizují občané některého státu za účelem posouzení určité otázky pohledem (mezinárodního) práva. V oblasti mezinárodního práva veřejného mají nezastupitelnou úlohu zejména v případech, kdy institucionální a procesní rámec mezinárodního práva neumožňuje posouzení a expertízu členů tribunálu. Ujgurský tribunál vznikl v září 2020 a jeho předsedou byl Sir Geoffrey Nice, významná osobnost mezinárodního trestního práva. Bližší informace o fungování a složení tribunálu viz: <https://uyghurtribunal.com>.

⁶ Uyghur Tribunal Judgement [online]. 9th December 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://uyghurtribunal.com/wp-content/uploads/2022/01/Uyghur-Tribunal-Judgment-9th-Dec-21.pdf>, zejm. bod 180 a n.

Mezinárodní společenství postupně získává stále více důkazů o porušování lidských práv Ujgurů a dalších minorit. Důkazní materiál nashromážděný Ujgurským tribunálem⁷⁷ byl dále podpořen zjištěními Vysoké komisařky OSN pro lidská práva⁸⁸, která prostřednictvím svědectví dokazují, že dochází k různým formám mučení nebo špatného zacházení. Úřad získal také přímá svědectví několika žen o násilném zavádění nitroděložních tělísek a nucených sterilizacích. Svědectví dále vyprávějí o sexuálním násilí, nuceném podávání léků, tvrdých trestech či hodinách vynuceného zpívání vlasteneckých písní. Shromažďováním důkazů se též zabývá řada nevládních i vládních organizací jako je například ASPI (Australian Strategic Policy Institute) a jeho Xinjiang Data Project⁹⁹ nebo Xinjiang Victims Database.¹⁰¹⁰ Ty shromažďují informace o zmizelých Ujgurech a příslušnících dalších komunit. Lze též připomenout, že ze systémů čínské policie unikl materiál známý jako Xinjiangské policejní dokumenty.^{11,12} Spisy obsahují dokumentaci převýchovy ve „školicích střediscích“. Fotky ukazují policisty s obušky, zástupy lidí podstupující převýchovu i ženy v slzách. Dokumenty uvádí i důvody zadržování, zmiňují například desetileté vězení pro matku muže, který vykazoval podle složek evidentní znaky muslimské víry, protože nepil a nekouřil. Nejmladší uvězněné dívce bylo 14 let.

Důkazy nasvědčují tomu, že ujgurská menšina v ČLR se potýká s genocidou a zločiny proti lidskosti, a to v rozsáhlém a systematickém měřítku. Je zřejmé, že mezinárodní společenství a jednotlivé státy nesou morální a politickou odpovědnost učinit efektivní politické a právní kroky směřující k zastavení porušování lidských práv Ujgurů a dalších komunit ze strany ČLR. Ačkoliv první kroky v tomto směru učiněny byly, dosavadní odezva mezinárodního společenství není dostatečně efektivní.

Za účelem posílení reakce ze strany České republiky, resp. mezinárodního společenství, vznikl tento policy paper, jehož autorkami a autory jsou studentky a studenti Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Ti v rámci předmětu „Ochrana občanských a lidských práv“ v zimním semestru 2022/2023 zpracovali sérii doporučení pro orgány veřejné moci České republiky, jejichž prostřednictvím může být posílena ochrana lidských práv Ujgurů. Navazují tak na sérii podzimních přednášek, v jejichž rámci vystoupil Sir Geoffrey Nice, předseda Ujgurského tribunálu, Aldo Zamit Borda, expert na mezinárodní trestní spravedlnost, a Gulbahar Haitiwaji a Kalbinur Sidik, které přežily věznění v čínských koncentračních táborech.

⁷ Uyghur Tribunal. Evidence [online]. [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://uyghurtribunal.com/statements>.

⁸ Office of the United Nations High Commissioner. *OHCHR Assessment of human rights concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China* [online]. 31 August 2022 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assesment.pdf>

⁹ The Xinjiang Data Project. *Australian Strategic Policy Institute* [online]. September 2023 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://xjdp.aspi.org.au/>

¹⁰ Xinjiang Victims Database [online]. [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://shahit.biz/eng/>

¹¹ Xinjiang Police Files [online]. [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.xinjiangpolicefiles.org/>

¹² JIROUŠ, Filip. Tajné dokumenty dokládají podíl Si Ťin-pchinga na ujgurské genocidě. Online. SINOPSIS. Dostupné z: <https://sinopsis.cz/tajne-dokumenty-dokladaji-podil-si-tin-pchinga-na-ujgurske-genocide/>. [cit. 2023-11-22].

Autorky¹³ jsou přesvědčeny, že Česká republika, jakožto stát založený svými občany „jako součást rodiny evropských a světových demokracií“,¹⁴ který „navazuje na obecně sdílené hodnoty lidství“¹⁵ a který si je vědom svého „dílu odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi“¹⁶, má ve věci potlačování lidských práv Ujgurů unikátní příležitost naplnit tyto principy v rámci prosazování globální ochrany lidských práv. Předložený policy paper má za cíl dopomoci tomuto účelu, tj. nemá pouze poukázat na utrpení Ujgurů v ČLR, ale nabízí jednoznačná a přesvědčivá doporučení orgánům veřejné moci České republiky, a to včetně konkrétního vymezení právního rámce pro jejich realizaci, popř. v rámci formulací doporučení *de lege ferenda*.

II. Doporučení orgánům veřejné moci České republiky

V následujících odstavcích formulujeme systém doporučení orgánům veřejné moci České republiky, jejichž využití považujeme za vhodné prostředky pro vyvinutí tlaku na ČLR ve směru prosazení ochrany lidských práv ujgurské menšiny. Struktura doporučení sleduje v první řadě politické nástroje, jejichž smysl spočívá nejen v jasném hodnotovém vymezení se vůči stávající situaci, ale též ve vyslání jednoznačného politického signálu, že Česká republika, jakož i další státy EU, považují problém ochrany lidských práv Ujgurů a dalších komunit za jednu z klíčových otázek svého vztahu k ČLR. V druhém segmentu navrhuje řadu doporučení ekonomické povahy, které jsou způsobilé vyvinout materiální tlak na čínský politický režim. V třetím segmentu představujeme možné trestněprávní a další mezinárodněprávní mechanismy vůči subjektům nesoucím odpovědnost za porušování lidských práv Ujgurů.

a) Politické nástroje

Doporučení č. 1: Odsouzení porušování lidských práv Ujgurů prostřednictvím usnesení komor Parlamentu České republiky

Navrhujeme, aby Poslanecká sněmovna a Senát Parlamentu České republiky přijali usnesení, v němž především odsoudí porušování lidských práv Ujgurů a dalších komunit ze strany ČLR.

¹³ Ačkoliv se na původním znění policy paperu podílelo více studentů, předloženou finální verzi zpracovaly samy autorky.

¹⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů, Ústava České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, str. 5 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_sm_louvy

¹⁵ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Listina základních práv a svobod. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, str. 17 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_sm_louvy

¹⁶ Ibidem.

Odůvodnění a právní rámec:

V roce 2021 zahraniční výbor Poslanecké sněmovny přijal usnesení týkající se ujugurské menšiny.^{17;18} Deklaroval v něm, že „zahraniční politika České republiky ctí demokracii a lidská práva a porušování těchto základních hodnot ze strany Čínské lidové republiky je nutné bezpodmínečně odsoudit,“, vymezil se vůči nelidskému zacházení s Ujgury a dalšími komunitami a prohlásil, že je znepokojen svědectvími o nelidském zacházení s tamními obyvateli. Na závěr výbor požádal vládu, aby vyjádřila jasné a principiální stanovisko k hrubému porušování lidských práv v Xinjiangu, což však neučinila.

Ve stejném roce přijal Senát usnesení¹⁹ k budoucím olympijským hrám v ČLR, v němž konstatoval, že na území ČLR dochází mimo jiné k porušování lidských práv a svobod, genocidě a zločinům proti lidskosti, a to zejména v autonomních oblastech Tibet a Xinjiang.²⁰

Domníváme se, že je nutné, aby komory Parlamentu České republiky přijaly usnesení podle čl. 39 odst. 2 Ústavy²⁰²¹, ve kterém: I. jednoznačně odsoudí porušování lidských práv Ujgurů a dalších komunit ze strany ČLR, II. vyzvou odpovědné čínské orgány k urychlené nápravě situace a vyvození odpovědnosti za spáchané činy vůči konkrétním odpovědným subjektům a III. doporučí vládě a dalším ústavním orgánům učinit relevantní kroky ke zlepšení ochrany lidských práv Ujgurů a dalších komunit. Přijetí takového usnesení vyjádří hodnotovou orientaci zahraniční politiky České republiky a vyšle jednoznačný politický signál nejen čínským orgánům, ale též samotným Ujgurům, kteří se mohou cítit světovým společenstvím přehlíženi či zapomenuti.

Navržený krok vnímáme jako pokračování politického kurzu, který Senát a zahraniční výbor Poslanecké sněmovny vyjádřil prostřednictvím výše uvedených usnesení. Jeví se však jako vhodné „aktualizovat“ vůli pléna obou komor, neboť od přijetí předmětných usnesení došlo k personální obměně nejen komor, ale i ke vzniku nové vlády, která si ve svém programovém prohlášení, mimo jiné, dala za cíl provést revizi vztahů s ČLR.²²

¹⁷ Usnesení zahraničního výboru Parlamentu České republiky z 53. schůze ze dne 18. března 2022 č. 170 k informaci o postavení ujugurského etnika v Čínské lidové republice. In *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna*. 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2_sqw?idd=186858&pdf=1

¹⁸ Jednání zahraničního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR o genocidě Ujgurů. *Sinopsis* [online]. 2021 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://sinopsis.cz/jednani-zahranicniho-vyboru-poslanecke-snemovny-parlamentu-cr-o-genocide-ujguru/>

¹⁹ Usnesení senátu z 12. schůze ze dne 10. června 2021 č. 228 k olympijským hrám 2022 v Čínské lidové republice a závazkům pořadatelské země. [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/99874/83842>

²⁰ KLIMEŠ, Ondřej. Peking 2008 a 2022 – olympijské hry bez olympismu. *Sinopsis* [online]. 2021 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://sinopsis.cz/klimes-olympiada/>

²¹ Srov. § 70 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů a § 70 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů.

²² Programové prohlášení vlády, [online]. [cit. 2023-11-22]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/#zahranicni_politika

Doporučení č. 2: Šetření stavu lidských práv Ujgurů v ČLR nástroji Rady OSN pro lidská práva a promítnutí závěrů do rezoluce Rady OSN pro lidská práva

Vyzýváme Českou republiku, aby iniciovala vyšetřování stavu lidských práv Ujgurů v ČLR prostřednictvím Rady OSN pro lidská práva a v návaznosti na zjištění v této věci navrhla učinit další kroky, které jsou v její kompetenci.

Odůvodnění a právní rámec:

Česká republika má možnost, v souvislosti se svým historicky prvním předsednictvím v Radě OSN pro lidská práva²³ (*dále jen „Rada“*), které potrvá až do konce roku 2023²⁴, na porušování lidských práv v ČLR upozornit na celosvětové úrovni; v tomto kontextu by bylo na místě, aby iniciovala užití některých z nástrojů Rady.

Na půdě Rady v minulosti proběhl pokus o zahájení debaty týkající se autonomní oblasti Xinjiang a možné genocidy²⁵, bohužel v říjnu roku 2022 byly tyto snahy většinovým počtem odmítnuty.²⁶ Rada má však ještě možnost svolat zvláštní zasedání, na kterém může rozhodnout o vytvoření nezávislé mezinárodní vyšetřovací mise.²⁷ Ke svolání mimořádného zasedání je nutná podpora alespoň 16 států, což je v současném složení Rady velmi pravděpodobné.²⁸ Nezávislá mezinárodní mise pak bude navazovat na zjištění, která obsahovala nezávazná zpráva Vysoké komisařky OSN pro lidská práva Michelle Bachelet z roku 2022²⁹, kde mimo jiné konstatovala, že v ČLR dochází k svévolnému a diskriminačnímu zadržování příslušníků ujgurských a dalších převážně muslimských skupin.

Rada by proto měla vyšetřovací misi pověřit prošetřením porušování lidských práv sběrem, konsolidací a analýzou důkazů a jejich uchováváním. Vyšetřovací mise by poté předložila

²³ Rada OSN pro lidská práva dohlíží na dodržování lidských práv po celém světě. Pravidelně provádí univerzální periodický přezkum ve všech členských státech a vedle toho může provádět zvláštní procedury u témat nebo států.

²⁴ Membership of the Human Rights Council for the 17th cycle, 1 January - 31 December 2023. United Nations Human Rights Council. [online]. 2023 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/current-members>

²⁵ Návrh rezoluce A/HRC/51/L.6 Rady OSN pro lidská práva ze dne 28.09.2022. Dostupné z: https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/51/L.6

²⁶ FARGE, Emma. U.N. body rejects debate on China's treatment of Uyghur Muslims in blow to West. *Reuters* [online]. October 7, 2022 [cit. 2023-5-17] Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/china/un-body-rejects-historic-debate-chinas-human-rights-record-2022-10-06/>

²⁷ Special Procedures of the Human Rights Council. *United Nations High Commissioner for Human Rights* [online]. [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/special-procedures-human-rights-council>

²⁸ V tuto chvíli se v Radě OSN pro lidská práva nachází právě 14 států, které hlasovaly i o vyvolání debaty ohledně Ujgurů a dalších komunit v říjnu roku 2022. Nutno podotknout, že se celkové složení obměnilo, a proto by mezi členy mohly být i další 2 státy, které by byly pro vytvoření vyšetřovací mise.

²⁹ Office of the United Nations High Commissioner. *OHCHR Assessment of human rights concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China* [online]. 31 August 2022 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assesment.pdf>

Radě aktuální informace a komplexní písemnou zprávu o svých zjištěních. Zvláštní pozornost by měla být věnována tomu, zda je naplněna skutková podstata zločinů proti lidskosti, ke kterým může podle zprávy tehdejší Vysoké komisařky OSN pro lidská práva docházet. V závislosti na výsledcích šetření by měla Rada přijmout rezoluci, ve které na základě shromážděných dat vyzve čínskou vládu k nápravě zjištěných pochybení, zejména ve vztahu k porušování lidských práv.

Doporučení č. 3: Navržení přijetí rezoluce Valného shromáždění OSN o pozastavení členství ČLR v Radě OSN pro lidská práva

Požadujeme, aby Česká republika navrhla Valnému shromáždění OSN přijetí rezoluce o pozastavení členství ČLR v Radě OSN pro lidská práva.

Odůvodnění a právní rámec:

Česká republika, která v současné době předsedá Radě, může předložit Valnému shromáždění návrh rezoluce o pozastavení členství ČLR v Radě. Dle rezoluce Valného shromáždění číslo 60/251 odst. 8 z roku 2006, členství v Radě může být pozastaveno státu, který „*hrubě a systematicky porušuje lidská práva.*“³⁰ Aby bylo členství pozastaveno, musí se pro návrh vyslovit dvě třetiny přítomných členů Valného shromáždění OSN.

K přesvědčení hlasujících států o porušování lidských práv Ujgurů a dalších menšin může Česká republika využít nejen výše zmíněného rozhodnutí Ujgurského tribunálu³¹, ale také zpráv a analýz v úvodu zmiňovaných organizací, které o řešení možné genocidy Ujgurů a dalších komunit usilují dlouhodobě. V neposlední řadě by se Česká republika mohla také opřít o zprávu Úřadu vysoké komisařky OSN pro lidská práva. Ta zmiňuje špatné zacházení, mučení či sexuální zneužívání v táborech.³² V právní terminologii sice stále trvají polemiky o tom, zda lze toto zacházení s jistotou označit za zločiny proti lidskosti či nikoliv, nicméně rozsah zásahu do lidských práv je možné bezesporu označit jako „hrubý a systematický“. Zjištění vyšetřovací mise by mohlo pomoci naplnit podmínky uvedené v rezoluci Valného shromáždění č. 60/251 odst. 8 o hrubém a systematickém porušování lidských práv.

Některé členské státy OSN již upozornily na možnou genocidu či páchání zločinů proti lidskosti na ujgurské menšině a dalších komunitách. Patří mezi ně vedle České republiky, která tak učinila prostřednictvím Senátu Parlamentu České republiky, také zákonodárny sbory

³⁰ General Assembly of United Nations. Resolution A/RES/60/251, 3 April 2006 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/a.res.60.251_en.pdf

³¹ Uyghur Tribunal Judgement [online]. 9th December 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://uyghurtribunal.com/wp-content/uploads/2022/01/Uyghur-Tribunal-Judgment-9th-Dec-21.pdf>, zejm. bod 180 a n.

³² Office of the United Nations High Commissioner. *OHCHR Assessment of human rights concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People's Republic of China* [online]. 31 August 2022 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assesment.pdf>, zejm. bod 148

Kanady³³, Taiwanu³⁴, Nizozemí³⁵, Velké Británie³⁶, Litvy³⁷, Belgie³⁸, USA³⁹, Itálie⁴⁰ a další.⁴¹ Navíc v říjnu 2022 celkem 50 států vydalo společné prohlášení na půdě OSN, ve kterém vyjádřily obavy ze stavu lidských práv Ujgurů a dalších komunit v Xinjiangu.⁴² Více než čtvrtina států zastoupených ve Valném shromáždění OSN se tak k této problematice již v minulosti kriticky vyjádřila. Předpoklad pro dostatečnou podporu, která by zajistila pozastavení členství ČLR v Radě OSN pro lidská práva, je tak už v tuto chvíli ve Valném shromáždění OSN poměrně znatelný.

b) Ekonomické nástroje

Doporučení č. 4: Revize projektů strategické ekonomické spolupráce

Žádáme, aby došlo k oficiálnímu a úplnému ukončení participace České republiky na strategických ekonomických projektech jako je iniciativa 14+1⁴³, iniciativa Pás a cesta (Belt and Road Initiative)⁴⁴ a další aktivity realizované na základě strategického partnerství mezi Českou republikou a ČLR.⁴⁵

³³ Parliament of Canada, House of commons. Vote No. 56, 43rd Parliament, 2nd session [cit. 2023-5-11] dostupné z: <https://www.ourcommons.ca/members/en/votes/43/2/56>

³⁴ Taiwanese Parliament Passes Genocide Resolution. *Asia Freedom Institute* [online]. January 2, 2023 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://asiafreedominstitute.org/news/4791/>

³⁵ Dutch parliament: China's treatment of Uighurs is genocide. *Reuters* [online]. February 25, 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-china-uighurs-idUSKBN2AP2CI>

³⁶ Uyghurs: MPs state genocide is taking place in China. *BBC News* [online]. 23 April 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-56843368>

³⁷ Lithuanian parliament passes resolution condemning 'Uighur genocide' in China. *Lithuanian National Television and Radio* [online]. 2021-05-20 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1413940/lithuanian-parliament-passes-resolution-condemning-uighur-genocide-in-china>

³⁸ Belgian Parliament declares Uyghurs at risk of Genocide. *Inter Parliamentary Alliance on China* [online]. 15 June 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://ipac.global/belgian-parliament-declares-uyghurs-at-risk-of-genocide/>

³⁹ POMPEO, Michael R. Determination of the Secretary of State on Atrocities in Xinjiang. *US Department of State* [online]. January 19, 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://2017-2021.state.gov/determination-of-the-secretary-of-state-on-atrocities-in-xinjiang//index.html>

⁴⁰ RESPINTI, Marco. Italian Parliament Condemns CCP's Crimes Against Uyghurs. *Bitter Winter* [online]. 2021-05-27 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://bitterwinter.org/italian-parliament-condemns-ccps-crimes-against-uyghurs/>

⁴¹ International Responses to the Uyghur Crisis. *Uyghur Human Rights Project* [online]. [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://uhrp.org/responses/>

⁴² United States Mission to the United Nations. Joint Statement on Behalf of 50 countries in UN General Assembly Third Committee on the Human Rights Situation in Xinjiang, China [online]. October 31, 2022 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://usun.usmission.gov/joint-statement-on-behalf-of-50-countries-in-the-un-general-assembly-third-committee-on-the-human-rights-situation-in-xinjiang-china/>

⁴³ 16+1. Velvyslanectví České republiky v Pekingu [online]. [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/x16_1/index.html

⁴⁴ Belt and Road Initiative. Velvyslanectví České republiky v Pekingu [online]. [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/obor/index.html

⁴⁵ Společné prohlášení o navázání strategického partnerství mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou ze dne 29. března 2016 [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z:

Odůvodnění a právní rámec:

Účast České republiky na strategických ekonomických projektech legitimizuje komunistický režim v ČLR a tím nepřímou podporuje porušování lidských práv Ujgurů a dalších komunit. Je proto vhodné, aby Česká republika zcela ukončila svou participaci ve strategických ekonomických projektech a reflektovala toto i v připravované revizi česko-čínských vztahů ze strany Ministerstva zahraničních věcí (*dále jen „MZV“*). Ze strategické ekonomické spolupráce s ČLR obdobně vystoupily v nedávné době i další státy, jako např. Estonsko a Lotyšsko.⁴⁶ K přehodnocení participace České republiky ve strategických ekonomických projektech a vystoupení z platformy 14+1, před vystoupením Estonska a Lotyšska známo jako 16+1, též vládu vyzval v květnu 2022 zahraniční výbor Poslanecké sněmovny.⁴⁷

O vhodnosti výše nastíněného postupu svědčí též ryze ekonomické argumenty, neboť s odstupem času je zřejmé, že ekonomická kooperace je dlouhodobě neúspěšná a nesplňuje očekávání, které byly České republice přislíbeny při uzavření Společného prohlášení o navázání strategického partnerství mezi Českou republikou a ČLR, ke kterému došlo 29. března 2016 v Praze při státní návštěvě čínského prezidenta a generálního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Číny, Xi Jinpinga.⁴⁸ To směřovalo zejména do oblasti navázání hospodářské výměny a modernizace a rozvoje českého průmyslu. Zřízená Smíšená česko-čínská komora vzájemné spolupráce je dnes hodnocena jako neefektivní a z účasti ve strategických ekonomických projektech dosud nevyplýval pro Českou republiku žádný skutečný ekonomický zisk. Očekávané investice do české ekonomiky nejen že nebyly splněny, ale deficit obchodní bilance s ČLR se rok od roku prohlubuje.⁴⁹

Uvedený krok považujeme za nutný nejenom s ohledem na jeho ekonomické a bezpečnostní aspekty, ale zejména nabývá na naléhavosti s ohledem na situaci Ujgurů a dalších komunit v ČLR. Proto doporučujeme, aby přehodnocení ekonomické spolupráce bylo diplomaticky rámováno též jako signál čínskému režimu, že dosavadní zacházení s Ujgury a dalšími komunitami je zcela nepřijatelné a je v rozporu s řadou fundamentálních mezinárodních lidskoprávních závazků.

<http://www.zemanmilos.cz/cz/tiskova-sdeleni/spolecne-prohlaseni-o-navazani-strategickeho-partnerstvi-mezi-ceskou-republikou-a-cinskou-lidovou-republikou-544509.htm>.

⁴⁶ KUNDRA, Ondřej. Lotyšsko a Estonsko opouští skupinu, kde východní Evropa jednala s Čínou. Česko s nimi souhlasí, ale s odchodem ještě vyčkává. *Respekt* [online]. 2022-08-12 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/lotyssko-a-estonsko-opousti-skupinu-kde-vychodni-evropa-jednala-s-cinou-cesko-s-nimi-souhlasí-ale-s-odchodem-ještě-vyčkává>.

⁴⁷ Usnesení zahraničního výboru č. 38 z 9. schůze ze dne 19. května 2022 k informaci o aktuálním stavu platformy 16+1 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=212306>.

⁴⁸ Společné prohlášení o navázání strategického partnerství mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou ze dne 29. března 2016 [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <http://www.zemanmilos.cz/cz/tiskova-sdeleni/spolecne-prohlaseni-o-navazani-strategickeho-partnerstvi-mezi-ceskou-republikou-a-cinskou-lidovou-republikou-544509.htm>.

⁴⁹ 14+1. Sinopsis [online]. 2021-02-19 (aktual. 2022-01-11) [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://sinopsis.cz/sinopsis/16-1/>.

Doporučení č. 5: Prosazení efektivního systému znemožňující vývoz vojenského materiálu do ČLR

Navrhujeme, aby Ministerstvo průmyslu a obchodu společně s Ministerstvem zahraničních věcí efektivně prosazovala zbrojní embargo na ČLR z roku 1989 vydané Evropskou radou, jakož i učinily legislativní a aplikační opatření k maximálnímu omezení vývozu vojenského materiálu do ČLR.

Odůvodnění a právní rámec:

Vzhledem k specifičnosti dané problematiky je na úvod vhodné uvést, že vojenský materiál jako takový je definován v § 5 zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, a dále je konkretizován v prováděcí vyhlášce č. 210/2012 Sb. Ve zmíněné vyhlášce jsou pak rozepsány jednotlivé seznamy vojenského materiálu (*dále jen „SVM“*), mezi nimiž se ale nachází i různé druhy zbraní, jejichž definice je přebírána z § 2 odst. 1 zákona č. 119/2002 Sb., zákon o zbraních ve spojení s přílohou č. 1 části první k tomuto zákonu.

Česká republika opakovaně ve výročních zprávách Ministerstva průmyslu a obchodu (*dále jen „MPO“*) deklaruje, že dodržuje nejen nezávaznou deklaraci Evropské rady o embargu na dovoz zbraní do ČLR⁵⁰, ale že „[...] respektuje veškerá zbrojní embargo vyhlášená OSN, EU a Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).“^{51;52}. V roce 2014 ratifikovala Smlouvu o obchodu se zbraněmi⁵³ a zároveň se ve výročních zprávách hlásí ke Společnému postoji Rady 2008/944/SZBP^{54;55}, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu

⁵⁰ Presidency conclusions. European Council [online]. 26 and 27 June 1989 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/20589/1989_june_-_madrid_eng_.pdf str. 25

⁵¹ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2021. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2022/8/Vyrocní-zpráva-o-kontrolě-vývozu-vojenského-materiálu--rucních-zbraní-pro-civilní-použití-a-zboží-a-technologie-dvojího-uzití_2.pdf str. 34

⁵² Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2020. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2021/7/Vyrocní-zpráva-za-rok-2020.pdf> str. 39

⁵³ Sdělení č. 36/2015 Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy o obchodu se zbraněmi. In *Sbírka mezinárodních smluv*. 2015, částka 22, s. 1 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=36/2015&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁵⁴ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2021. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2022/8/Vyrocní-zpráva-o-kontrolě-vývozu-vojenského-materiálu--rucních-zbraní-pro-civilní-použití-a-zboží-a-technologie-dvojího-uzití_2.pdf str. 25-26

⁵⁵ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2020. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z:

vojenských technologií a vojenského materiálu.⁵⁶ Tento dokument obsahuje osm kritérií Společných zásad EU⁵⁷ a Kodex chování Evropské unie o vývozu zbraní. V tomto ohledu je důležité zejména druhé kritérium Společných zásad EU, které stanoví povinnost posuzovat přístup přijímající země k dodržování lidských práv a zamítnout vydání licence, jestliže existuje zřejmé riziko, že by vyvezené vojenské technologie nebo vojenský materiál mohly být použity pro vnitřní represí.

I přes tato opatření za rok 2021 udělilo MPO licence na vývoz vojenského materiálu do ČLR v hodnotě necelých 17, 5 milionů euro, což v porovnání s předchozím rokem je více než zdvojnásobení hodnoty udělených licencí. ČLR se proto i oproti roku 2020 z 28. místa⁵⁸ v roce 2021 posunula na místo 19.⁵⁹ v podílu položek SVM na využití vývozních licencí z celkových 99 subjektů. V roce 2021 se výslovně jednalo o licence týkající se SVM č. 10 („*Letadla*“, „*vzdušné dopravní prostředky lehčí než vzduch*“, „*bezpilotní vzdušné prostředky*“ („*UAV*“), *letecké motory a výzbroj a výstroj „letadel“*, *související vybavení a součásti, speciálně určené nebo upravené pro vojenské použití*) a č. 18 („*Výrobní zařízení, zařízení pro testování vlivů životního prostředí a součásti*“).⁵⁶⁰ S ohledem na rozsah objemu exportu vojenského materiálu se jeví jako nutné zavést přísnější kontrolu vývozu vojenského materiálu, která umožní výrazným způsobem posílit lidskoprávní kritéria, a tím i umožní v této oblasti postihnout čínský politický režim za mezinárodní zločiny proti Ujgurům a dalším komunitám.

Vláda České republiky by měla na základě zákonného zmocnění, které vyplývá z § 4 odst. 1 zákona č. 69/2009 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, přijmout nařízení, kterým dojde k provedení Společného postoje Rady 2008/944/SZBP. Lze totiž očekávat, že inkorporace kritérií obsažených v společném postoji na základě právně závazného vnitrostátního předpisu

https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2021/7/Vyrocní-zprava-za-rok-2020.pdf?fbclid=IwAR2nbbxLahdBwMexnI7eHd3BsvusRDUTV10gPjMBEmCN_mCVVSvhE0tGELc str. 28-30

⁵⁶ Společný postoj Rady 2008/944/SZBP ze dne 8. prosince 2008, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu. In *Úřední věstník Evropské unie*. L 335, s. 99-103 [online]. 2008-12-13 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32008E0944>

⁵⁷ Kritéria byla schválena Evropskou radou v letech 1991 a 1992.

⁵⁸ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2020. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z:

<https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2021/7/Vyrocní-zprava-za-rok-2020.pdf> str. 51

⁵⁹ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2021. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z:

https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2022/8/Vyrocní-zprava-o-kontrolu-vyvozu-vojenskeho-materialu--rucnich-zbrani-pro-civilni-pouziti-a-zbozi-a-technologiei-dvojihou-uziti_2.pdf str. 48

⁶⁰ Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2021. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z:

https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2022/8/Vyrocní-zprava-o-kontrolu-vyvozu-vojenskeho-materialu--rucnich-zbrani-pro-civilni-pouziti-a-zbozi-a-technologiei-dvojihou-uziti_2.pdf str. 42

sníží počet vydaných povolení a následně udělení licencí do zemí nerespektujících lidská práva, popř. vytvoří výraznější tlak na správní orgány akcentovat tento aspekt v rámci svého rozhodování. Takové snížení je potřebné pro globální ochranu lidských práv, kterou by Česká republika, jež má ve svém ústavním pořádku zaveden respekt k lidským právům a svobodám, měla podporovat.

Další způsob, jak dosáhnout zpřísnění právní úpravy týkající se vývozu vojenského materiálu, je změna zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Zde je vhodné upřesnit § 11 odst. 1 a § 13 odst. 1 písm. c) bod 3., které upravují zrušení povolení, které předchází udělení licence, jestliže to vyžadují politické, obchodní a bezpečnostní zájmy České republiky. Zákonná úprava by i v tomto aspektu měla explicitně obsahovat porušování lidských práv a svobod jako titul pro zrušení povolení. Nově upravená znění by tedy měla vypadat následovně u § 11: „*Ministerstvo nevydá povolení v případě, že nebudou splněny podmínky pro jeho vydání stanovené v § 7 až 9, nebo v případě, že by vydáním povolení došlo k ohrožení zahraničněpolitických, nebo obchodních zájmů České republiky nebo veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva a lidských práv*“; a u § 13: „*ochrana lidských práv nebo zahraničněpolitické, obchodní a bezpečnostní zájmy České republiky to vyžadují*“.

Opomenut nesmí být ani § 15 odst. 5 písm. g) a i), který upravuje doklad o konečném užití, jenž je potřebný k udělení licence jako takové. Podle zákona by měl doklad obsahovat nejen antireexportní doložku, ale také informace o konečném užití vojenského materiálu. Důsledné dodržování těchto podmínek spolu s výše uvedenou změnou zákonné úpravy by mohlo zamezit riziku, že vojenský materiál, vyvezený z České republiky, bude zneužíván k porušování lidských práv.

Doporučení č. 6: Vláda České republiky předloží návrh novely zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve které zakotví povinnost vydávání pravidelných výročních zpráv o kontrole vývozu vojenského materiálu a jejich obsah

Navrhujeme vládě, aby přijala návrh novely zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, který následně předloží Poslanecké sněmovně. Novela by měla obsahovat zákonné zakotvení průběžných výročních zpráv o kontrole vývozu vojenského materiálu, které vydává Ministerstvo průmyslu a obchodu ve spolupráci s dalšími ministerstvy a orgány.

Odůvodnění a právní rámec:

MPO ve spolupráci s dalšími ministerstvy a orgány státní správy každoročně zveřejňuje výroční zprávy informující širokou veřejnost o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití. Činí tak na základě usnesení, které přijímá vláda, nikoli však na základě zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Ve zmíněném zákoně v části čtvrté nalezneme ustanovení upravující kontrolu obchodu, nicméně na povinnost o zveřejňování informací spojených s kontrolou

exportu nenarazíme. Česká republika tak postrádá jakýkoliv zákonný podklad, který by zakotvoval povinnost MPO vydávat informace, které jsou nezbytné pro efektivní kontrolu veřejné správy a jejího rozhodování nad klíčovým průmyslem. Tento nedostatek je třeba reflektovat i proto, že zmíněné výroční zprávy jsou jediným zdrojem informací o proběhlé kontrole. Chybí nám tak záruka v pokračování vydávání výročních zpráv, na kterou by se dalo spolehnout a odvolat se v případě, že tento standard není dodržen.⁶¹

Zbrojní průmysl se liší od ostatních druhů průmyslu primárně v jeho potenciálním dopadu na základní lidská práva. Pro zachování míru, dodržování lidských práv a stabilizaci problematických regionů je důležité klást důraz na dodržování přísnějších podmínek pro kontrolu exportu vojenského materiálu obzvláště do zemí mimo EU/NATO. Česká republika do určité míry dodržuje standard nastavený v EU a zveřejňuje tak průběžné zprávy, kterými se snaží informovat veřejnost o kontrole vývozu vojenského materiálu. Nicméně zprávy jsou nedostatečné a postrádají řadu podstatných informací, které by pomohly čtenáři udělat si celistvý obrázek o aktuální situaci. Nedostatek informací ze strany MPO a dalších ministerstev a orgánů ohledně kontroly vývozu vojenského materiálu znesnadňuje veřejnou diskuzi a kritiku, které je MPO, jak pravidelně uvádí ve svých výročních zprávách, nakloněno.⁶²

Výroční zprávy neobsahují například zdůvodnění jak pozitivních, tak negativních stanovisek k povolení/zamítnutí vydání povolení/licencí pro vývoz ze strany MZV, což je problematické například i ve vztahu k ČLR a potlačování lidských práv Ujgurů a dalších komunit. I přesto, že je na ČLR uvalené embargo, tak se čtenář výročních zpráv nedoče, proč MZV udělilo v dané situaci výjimku, která sice může být opodstatněná, ale ministerstvem není vysvětlena, a nechává tak veřejnosti značný prostor pro vytváření domněnek.⁶³ Dále ve zprávách nenalezneme informace o koncovém uživateli. Také chybí jakékoliv srovnání s dalšími státy EU či přesné informace o tom, jaké konkrétní zboží bylo z České republiky vyvezeno. Problematický je též interval zveřejňování těchto zpráv. Roční statistiky a informace sťažují pravidelnou kontrolu. Je tedy na místě zamyslet se též nad častější a detailnější podobou zpráv.

Doporučujeme vyřešit problém chybějící zákonné úpravy a nedostatečného obsahu a transparentnosti výročních zpráv přijetím novely zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, která by dané nedostatky napravila. Dané opatření by v budoucnu mohlo mít kladný dopad na efektivnost kontroly vývozu vojenského materiálu díky lepší informovanosti ústavních orgánů, odborníků a veřejnosti, kteří mohou sloužit jako iniciátoři veřejné diskuze

⁶¹ DOLEJŠÍ, Karel. *CO JSME ZASE VYVEZLI* [online]. 2006 [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2006/35/co-jsme-zase-vyvezli>

⁶² Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v České republice za rok 2021. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 2022 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2022/8/Vyrocní-zpráva-o-kontrolě-vývozu-vojenského-materiálu--rucnich-zbrani-pro-civilni-pouziti-a-zbozi-a-technologii-dvojího-uziti_2.pdf str. 24

⁶³ EBERLE, Jakub. *České zbrojní exporty potřebují silnější demokratickou kontrolu a vyšší transparentnost* [online]. 2019 [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/jakub-eberle-ceske-zbrojni-exporty-potrebuji-silnejsi-demokratickou-kontrolu-a-vyssi-transparentnost>

poukazující na případné nedostatky kontroly. Tato nezbytná přísnější kontrola by mohla potenciálně napomoci zmenšení objemu či naprostému zákazu vývozu vojenského materiálu do zemí, jejichž politická situace je neslučitelná s mezinárodními lidskoprávními závazky. To považujeme za nezbytné obzvláště ve vztahu k zemím, jež jsou kritizovány za potlačování lidských práv, avšak i přesto je pravidelně do těchto zemí vojenský materiál vyvážen, jako je ČLR ve vztahu k možné genocidě Ujgurů a dalších utlačovaných komunit. Možná podoba novely je následující:

ČÁST ČTVRTÁ

KONTROLA PROVÁDĚNÍ OBCHODU S VOJENSKÝM MATERIÁLEM

§ 23

- (1) *Ministerstvo je povinno v pravidelných půlročních intervalech zveřejňovat informace o provedené kontrole vývozu vojenského materiálu s následujícími informacemi*
- a) informace o objemu vydaných povolení a licencí, včetně obsahu jednotlivých rozhodnutí,*
 - b) informace o peněžní hodnotě celkových i individuálních realizovaných vývozů,*
 - c) informace o jednotlivých zemích, kam byl vojenský materiál vyvezen, včetně koncových uživatelů,*
 - d) informace o vydaných pozitivních a negativních stanoviscích jednotlivých ministerstev k vývozu a jejich odůvodnění ke vztahu k relevantním mezinárodním závazkům,*
 - e) srovnání s dalšími státy EU, včetně zohlednění dynamiky vývozu v čase.*

Doporučení č. 7: Podpoření přijetí a aplikace návrhu nařízení EU o zákazu dovozu produktů nucené práce

Považujeme za vhodné, aby Česká republika podpořila přijetí nařízení EU o zákazu produktů nucené práce na evropském trhu a jeho následnou aplikaci na produkty vzniklé v souvislosti s nucenou prací Ujgurů a dalších komunit v ČLR.

Odůvodnění a právní rámec:

Česká republika by měla podpořit, prostřednictvím svého zastoupení v Radě EU, návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zákazu produktů nucené práce na trhu Unie (2022/0269/COD)⁶⁴, který se v současné době nachází v počátečním stádiu běžného

⁶⁴ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zákazu výrobků vyrobených nucenou prací na trhu Unie. In *Úřední věstník Evropské Unie*. 2022/0269(COD) [online]. 2022-09-14 [cit. 2023-02-20] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52022PC0453>

legislativního procesu.⁶⁵ Přijetí tohoto nařízení má potenciál zásadně pomoci utlačovaným Ujgurům a dalším komunitám, jejichž příslušníci jsou v mnoha odvětvích vystavováni nucené práci. Jedná se o zásadní systémový problém, protože více než 80 globálních společností profituje z ujgurské nucené práce.⁶⁶ K obdobnému zákazu též přistoupily USA prostřednictvím Uyghurs Forced Labor Prevention Act, byť s řadou regulačních odchylek (např. obecná povaha návrhu nařízení, která umožňuje reagovat na nucenou práci též v jiných částech světa, jakož i v návrhu nařízení problematická absence vyvratitelné domněnky o výrobě zboží nucenou prací podle regionu).⁶⁷

Stávající návrh nařízení konstruuje mechanismus, jehož prostřednictvím má být dosaženo zamezení uvádění a dodávání produktů nucené práce na vnitřní trh EU.⁶⁸ V předběžné fázi šetření by podle čl. 4 návrhu nařízení mělo dojít k posouzení rizik nucené práce orgány členských států na základě širokého spektra zdrojů informací jako např. od subjektů občanské společnosti či z databáze rizik zaměřené na konkrétní produkty a zeměpisné oblasti. Výrobky, u nichž bude zjištěna existence důvodného podezření, že byly vyrobeny nucenou prací, budou podléhat šetření příslušnými orgány EU.⁶⁹ V případě, že příslušné autority shledají, že produkty vznikly nucenou prací, zakáží uvádět nebo dodávat tyto produkty na vnitřní trh, popř. přikáží, aby byly staženy.⁷⁰

Ačkoliv v současné podobě návrh nařízení upravuje proceduru vedoucí k zákazu poměrně komplikovaně, a to zejména tím, že poskytuje široký prostor pro uvážení a vytváří podmínky pro potenciální průtahy v řízení, jedná se o nezbytnou právní úpravu, která dokáže reagovat na ekonomické vykořisťování Ujgurů a dalších komunit, z něhož těží jak ČLR, tak i významné globální společnosti. Závěrem lze České republice doporučit, aby se v průběhu legislativního procesu snažila docílit zjednodušení a zefektivnění navrhovaného mechanismu.

Doporučení č. 8: Rozšíření okruhu individuálně sankcionovaných subjektů

Navrhujeme, aby Česká republika prosadila na úrovni EU rozšíření okruhu individuálně sankcionovaných subjektů, popř. zpřísnění dosavadního sankčního režimu vůči již sankcionovaným subjektům. V případě, že by Česká republika nedocílila intenzivnějšího využití evropských mechanismů, využije subsidiárně vnitrostátních sankčních mechanismů.

⁶⁵ Procedure 2022/0269/COD. In *Úřední věstník Evropské Unie* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2022_269.

⁶⁶ 83 Companies linked to Uyghur forced labour. *Save Uyghur* [online]. March 10, 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.saveuighur.org/83-companies-linked-to-uyghur-forced-labor/>

⁶⁷ An Act to ensure that goods made with forced labor in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region of the People's Republic of China do not enter the United States market, and for other purposes, Public Law No. 117-78 [online]. Dec. 23, 2021 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-117publ78/uslm/PLAW-117publ78.xml>

⁶⁸ Čl. 3 návrhu nařízení č. 2022/0269(COD).

⁶⁹ Čl. 5 návrhu nařízení č. 2022/0269(COD).

⁷⁰ Čl. 6 návrhu nařízení č. 2022/0269(COD).

Odůvodnění a právní rámec:

Mezinárodní omezující opatření jsou významným nástrojem k udržení nebo obnově mezinárodního míru a bezpečnosti, k ochraně základních lidských práv a svobod a v boji proti terorismu. Zpravidla nabývají formy omezujících opatření v oblasti obchodu, služeb, finančních trhů, dopravy či mezinárodního pohybu fyzických osob, ale též i v oblasti kulturních a sportovních styků. Jasnou výhodou těchto sankcí je, že jsou konkrétně cílené, tj. nedopadají na celou společnost, ale bezprostředně na konkrétní subjekty odpovědné za daný stav.

Efektivní sankční mechanismus poskytuje nově přijatý vnitrostátní „sankční“ zákon č. 1/2023 Sb., o omezujících opatřeních proti některým závažným jednáním uplatňovaným v mezinárodních vztazích. Tento zákon umožňuje České republice podávat podněty k zařazení subjektů na sankční seznam EU podle § 3 a 4. Důraz je kladen především na úkony MZV, které shromažďuje, ověřuje a vyhodnocuje podklady⁷¹, na jejichž základě pak může být návrh předložen. Pro zařazení subjektu na vnitrostátní sankční seznam je nutné návrh předložit vládě.⁷² Na společný evropský sankční seznam je potřeba návrh předložit jak vládě, tak orgánům EU.⁷³ Lze tedy subsidiárně využít cílená vnitrostátní restriktivní opatření, která vycházejí z bezpečnostních a zahraničněpolitických zájmů České republiky a která na vnitrostátní úrovni mohou jít nad rámec dosaženého evropského sankčního konsensu.⁷⁴ Mezi sankce, které mohou být na individuálně sankcionované subjekty uvaleny, řadíme především omezení vstupu, zmrazení majetku a další hospodářská omezení.⁷⁵

Navrhujeme proto, aby EU a Česká republika při sankcionování konkrétních subjektů necílily pouze na úzký okruh subjektů, které jsou s porušováním lidských práv bezprostředně spojené, jako jsou osoby v politickém vedení ČLR, ale aby sankce uvalily též na subjekty, které z násilí na příslušnících ujgurské i dalších menšin profitují, a to včetně právnických osob.

Evropský sankční seznam již v tuto chvíli zahrnuje několik subjektů, které jsou s možnou genocidou spojeny. V tuto chvíli se na evropském sankčním seznamu nachází: Wang Junzheng (王君正), Chen Mingguo (陈明国), Zhu Hailun (朱海仑), Wang Mingshan (王明山) (všichni jako osoby s významným postavením v rámci struktury týkající se Ujgurské autonomní oblasti Xinjiang) a Xinjiang Production and Construction Corps (XPCC) společně s Xinjiang Public Security Bureau (XPSB).^{76;77} Zapsání subjektů na seznam je jistě dobrý

⁷¹ viz. § 3 odst. a).

⁷² viz. § 4 odst. 4).

⁷³ viz. § 3 odst. b) a c).

⁷⁴ viz. § 4 odst. 5).

⁷⁵ Různé druhy sankcí. *Evropská rada Rada Evropské unie* [online]. 2023-06-03 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/different-types/>

⁷⁶ Prováděcí nařízení Rady (EU) 2021/478 ze dne 22. března 2021, kterým se provádí nařízení (EU) 2020/1998 o omezujících opatřeních proti závažnému porušování a zneužívání lidských práv. In *Úřední Věstník Evropské Unie*, L 99/1, s. 1-12. [online]. 2021-03-22 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R0478>

⁷⁷ Prováděcí nařízení Rady (EU) 2022/2374 ze dne 5. prosince 2022, kterým se provádí nařízení (EU) 2020/1998 o omezujících opatřeních proti závažnému porušování a zneužívání lidských práv. In *Úřední Věstník Evropské Unie*, L 314/81, s. 81-87 [online]. 2022-12-06 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2374>

začátek, nelze ale tento výčet považovat za dostatečný.

Rozšíření okruhu sankcionovaných subjektů by mělo vycházet z dostupných zpravodajských informací České republiky a dalších států EU, jakož i může být inspirováno sankční seznamem USA⁷⁸, který stanoví širší okruh subjektů. Mezi tyto osoby patří například Shohrat Zakir (شوهرت زاكر; 雪克来提·扎克尔), Peng Jiarui (彭家瑞), Sun Jinlong (孙金龙), anebo Alken Tuniaz, známý také jako Erkin Tuniyaz (ئەركىن تۇنيياز; 艾尔肯·吐尼亚孜), kteří jsou napojeni na XPCC nebo XPSB.⁷⁹

Doporučení č. 9: Předložení návrhu na zařazení společnosti ByteDance na sankční seznam EU Ministerstvem zahraničních věcí

Doporučujeme Ministerstvu zahraničních věcí, aby se řídilo varováním Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost a na základě sankčního zákona předložilo vládě České republiky návrh zařazení čínské technologické společnosti ByteDance Ltd. na sankční seznam EU, případně na vnitrostátní sankční seznam.

Odůvodnění a právní rámec:

Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (*dále jen "NÚKIB"*) vydal na začátku března 2023 varování před aplikací Tiktok, která je vlastněná společností ByteDance Ltd., oficiálně založenou na Kajmanských ostrovech, avšak řízenou z Pekingu (*dále jen „ByteDance“*). Varování bylo vydáno na základě obav z možných bezpečnostních hrozeb vyplývajících z množství shromažďovaných dat o uživateli, způsobu, jakým jsou data sbírána, nakládání s nimi, a v neposlední řadě také z právního a politického prostředí ČLR.⁸⁰ NÚKIB vyhodnotil úroveň hrozby jako vysokou, je tedy nezbytné formulovat, jakým způsobem by se mělo dále postupovat.

Důvodů, proč je společnost ByteDance, která aplikaci Tiktok vlastní, problematická, je hned několik. Například v minulosti byla společnost nařčena z toho, že algoritmus sesterské aplikace Tiktok známé jako „Douyin“, záměrně cenzuroval jakákoliv videa informující o potlačování lidských práv ujgurské menšiny a dalších komunit.^{81;82} Dále byla prokázána

⁷⁸ Office of foreign assets control: Specially Designated Nationals and Blocked Persons List [online]. May 16, 2023 [cit. 2023-5-17]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/ofac/downloads/sdnlist.pdf>

⁷⁹ SDN List by Country, Office of foreign assets control [online] [cit. 2023-5-17]. Dostupné z: <https://www.treasury.gov/ofac/downloads/ctrylst.txt>

⁸⁰ Aplikace TikTok představuje bezpečnostní hrozbu. *Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost* [online]. 8. březen 2023 [cit. 2023-5-17]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/hrozby/1941-aplikace-tiktok-predstavuje-bezpecnostni-hrozbu/?fbclid=IwAR0bgfSI3qOAXfIahnosqOeDO4iqb1xNhCZBJIbXhP74y3wC-IoQw1zEjw>

⁸¹ TikTok owner ByteDance and Huawei are helping China's campaign to repress Uighur Muslims, report finds. *The Strait Times* [online]. 2019-11-29 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/tiktok-owner-huawei-are-helping-chinas-campaign-to-repress-uighur-muslims-report>

⁸² NIEWENHUIS, Lucas. The difference between TikTok and Douyin. *The China Project* [online]. 2019 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://thechinaproject.com/2019/09/25/the-difference-between-tiktok-and-douyin/>

spolupráce společnosti s Komunistickou stranou Číny.⁸³ Mezinárodní centrum kybernetické politiky spadající pod ASPI dospělo k závěru, že aplikace Tiktok, vlastněná společností ByteDance, se v autonomní oblasti Xinjiang angažuje v hluboce neetickém chování, kde jejich práce přímo podporuje a umožňuje masové a systematické porušování lidských práv.⁸⁴

Z těchto důvodů navrhuje, aby došlo - v duchu předcházejícího doporučení - k aplikaci „sankčního“ zákona, který upravuje mechanismus předkládání návrhů na zařazení subjektů na sankční seznam EU. Důvodů pro zařazení na tento seznam je vícero, v případě společnosti ByteDance se jedná o zájem České republiky na dodržování mezinárodního práva, ochraně lidských práv a svobod a podpoře demokracie a právního státu.

MZV předloží návrh na zařazení ByteDance na sankční seznam EU podle § 4 sankčního zákona. Následně má vláda povinnost daný návrh projednat. Pokud se vláda rozhodne podat orgánům EU návrh na zařazení subjektu na sankční seznam EU, současně tak zařadí subjekt i na vnitrostátní seznam. Okamžikem zapsáním subjektu na vnitrostátní sankční seznam je možné vůči subjektu vydat určitá omezující opatření na základě zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.

Tímto mechanismem je dán České republice široký prostor pro uvážení, jakým způsobem by chtěla postupovat vůči společností jako je ByteDance, které svým jednáním napomáhají, nebo alespoň minimálně tolerují, porušování lidských práv. Dalším pozitivem tohoto doporučení je i politický signál vůči EU, aby postupovala vůči soukromým subjektům, které přímo či nepřímo podporují nedemokratický režim v ČLR.

c) Nástroje mezinárodního práva veřejného

Doporučení č. 10: Možnosti využití Výboru pro odstranění rasové diskriminace

Požadujeme, aby Česká republika využila oprávnění podat podnět k Výboru OSN pro odstranění všech forem rasové diskriminace.

Odůvodnění a právní rámec:

V souvislosti s mezinárodními úmluvami, které jsou součástí univerzálního mechanismu ochrany lidských práv, lze uvažovat o využití mezistátní stížnosti k Výboru pro odstranění rasové diskriminace, který je zřízen Úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace (*dále jen „Úmluva“*)⁸⁵, jíž je ČLR signatářem. Výbor pro odstranění rasové diskriminace

⁸³ LEE, Rachel, Prudence LUTTRELL, Matthew JOHNSON a John GARNAUT. TikTok, ByteDance, and their ties to the Chinese Communist Party. *Scribd* [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/633015202/TikTok-ByteDance-And-Their-Ties-to-the-Chinese-Communist-Party>

⁸⁴ FRITZ, IMPIOMBATO a RYAN. TikTok and WeChat: Curating and controlling global information flows. *The Australian Strategic Policy Institute* [online]. Report No. 37/2020 [cit. 2023-5-17]. Dostupné z: <https://www.aspi.org.au/report/tiktok-wechat>. ISSN 2209-9689

⁸⁵ Vyhláška Ministra zahraničních věcí ze dne 15. srpna 1974 o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace. Vláda České republiky [online]. 2023 [cit. 2023-7-28]. Dostupné z:

(dále jen „Výbor“) je orgán OSN skládající se z nezávislých odborníků, který monitoruje provádění Úmluvy. Všechny smluvní státy jsou povinny pravidelně předkládat Výboru zprávy o tom, jak jsou tato práva uplatňována. Státy musí v prvním roce po přistoupení k Úmluvě podat zprávu jednou ročně, poté každé dva roky. Výbor má za úkol každou zprávu prozkoumat a předložit své postřehy a doporučení smluvní straně ve formě „závěrečných připomínek“. Kromě postupu podávání zpráv Úmluva zavádí tři další mechanismy, jejichž prostřednictvím Výbor vykonává své monitorovací funkce. Jedná se o postup včasného varování, posuzování mezistátních stížností a posuzování stížností jednotlivců.

V čl. 1 odst. 1 této Úmluvy je obsaženo „široké“ pojetí rasové diskriminace, které mimo jiné zahrnuje i otázku etnického postavení diskriminované osoby či skupin. V Úmluvě lze nalézt obecné závazky, kvůli kterým by se stát měl zdržet diskriminačního jednání. Zaručuje také řadu práv náležejících jednotlivci. ČLR tyto závazky ve vztahu k Ujgurům a dalším komunitám porušuje, a proto by Česká republika měla využít mechanismu mezistátní stížnosti obsažený v čl. 11 Úmluvy. Rozhodnutí Výboru může být využito mezinárodními i vnitrostátními orgány veřejné moci jako odůvodnění přijetí případných dalších opatření vůči ČLR.

Na Výbor se může také obrátit jednatel či skupina jednotlivců, kteří tvrdí, že dochází k porušování jejich práv garantovaných Úmluvou. Tento institut je zakotven v čl. 14 Úmluvy.⁸⁶ Aby se výbor žádostí mohl zabývat, musí daný stát ratifikovat Opční protokol. ČLR Opční protokol ratifikovala v roce 1981⁸⁷ a učinila k této Úmluvě výhradu týkající se čl. 22 a jurisdikce Mezinárodního soudního dvora.⁸⁸ Dále také usilovala o výhradu v čl. 14, ale ta jí nebyla udělena, tudíž i nadále může stížnost podat jednatel či skupina jednotlivců.

Výbor již vyjádřil silné znepokojení nad situací v ČLR na svém pravidelném zasedání koncem roku 2022 v Ženevě.⁸⁹ Ve svém rozhodnutí vyzývá a doporučuje ČLR, aby mimo jiné zajistila plný soulad svého právního řádu s Úmluvou, nebo aby došlo k prošetření všech zločinů týkající se situace v Xinjiang. Dále by ČLR měla implementovat závěrečná doporučení Výboru pro odstranění rasové diskriminace, Výboru proti mučení, jakož i doporučení Vysokého komisaře OSN pro lidská práva vyjadřující znepokojení nad situací.⁹⁰

<https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rp/dokumenty/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-rasove-diskriminace-19721/#>

⁸⁶ Individual communications. Committee on Elimination of Racial Discrimination. [online]. 2023 [cit. 2023-7-28]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cerd/individual-communications>

⁸⁷ Ratification Status for CERD - International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. United Nations Human Rights Treaty Bodies (UN Treaty Body Database) [online]. [cit. 2023-7-28]. Dostupné z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CERD

⁸⁸ Declarations and Reservations - International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. United Nations Human Rights Treaty Bodies (UN Treaty Body Database) [online]. [cit. 2023-8-10]. Dostupné z:

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-2&chapter=4&clang=en#EndDec

⁸⁹ Hundred-eighth session. The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, [online]. 2023 [cit. 2023-7-28]. Dostupné z:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2FCERD%2FEWU%2FCHN%2F9624&Lang=en

⁹⁰ UN experts call for decisive measures to protect fundamental freedoms in China. The Committee on the Elimination of Racial Discrimination, [online]. 2023 [cit. 2023-08-08]. Dostupné:

Přestože byl již tento problém řešen na zasedání výboru, považujeme za vhodné, aby se tato problematika znovu na jednání Výboru dostala.

Doporučení č. 11: Iniciační řízení o poradním posudku u Mezinárodního soudního dvora

Navrhujeme, aby Česká republika iniciovala na Valném shromáždění OSN přijetí rezoluce o podání žádosti o poradní posudek k Mezinárodnímu soudnímu dvoru ohledně možného porušení *ius cogens* ČLR.

Odůvodnění a právní rámec:

Dle čl. 96 odst. 1 Charty OSN je Valné shromáždění OSN jedním z privilegovaných subjektů oprávněných požádat Mezinárodní soudní dvůr o posudek o kterékoliv právní otázce. Česká republika by měla využít svého členství v OSN a iniciovat přijetí rezoluce o takové žádosti. V souladu s čl. 65 Statutu mezinárodního soudního dvora, jenž institut poradního posudku zakotvuje, lze v žádosti formulovat otázku, zda ČLR porušuje normy *ius cogens*. Konkrétně je možné se zeptat, zda se dopouští zločinů proti lidskosti a zločinu genocidy a jaké právní důsledky by měla pozitivní odpověď na první část otázky.

Ačkoliv poradní posudky Mezinárodního soudního dvora formálně nejsou právně závazné, jejich morální a hodnotová autorita je mezinárodním společenstvím široce uznávána.⁹¹ Politické a právní důsledky dovozuje z poradního posudku až dotazující se subjekt, popř. další aktéři mezinárodního společenství. Pokud by natolik uznávaná instituce, jako je Mezinárodní soudní dvůr, konstatovala, že ČLR *ius cogens* skutečně porušuje, představovalo by to pevný základ pro silnou politickou reakci a jednoznačné odsouzení mezinárodním společenstvím.

Doporučení č. 12: Využití univerzální jurisdikce v rámci vnitrostátního práva a koordinace vyšetřování zločinu genocidia mezi členskými státy EU

Požadujeme, aby Česká republika prověřovala podezření ze spáchání trestných činů spadajících pod rozsah univerzální jurisdikce podle § 7 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Navrhujeme, aby při vyšetřování Česká republika využila možnosti výměny informací a mezinárodní spolupráce Evropské sítě pro genocidu.

Odůvodnění a právní rámec:

Univerzální jurisdikce, zakotvená v českém právním řádu v § 7 odst. 1 trestního zákoníku, umožňuje státům a mezinárodním organizacím vnitrostátně stíhat nejzávažnější trestné činy bez ohledu na místo spáchání či státní příslušnosti pachatele nebo obětí. Na základě

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2020/06/un-experts-call-decisive-measures-protect-fundamental-freedom-china>

⁹¹ Advisory jurisdiction. *The International Court of Justice* [online].[cit.2023-07-05]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/advisory-jurisdiction>

rozhodnutí Ujgurského tribunálu⁹² existuje důvodné podezření ze spáchání trestných činů vůči Ujgurům a dalším komunitám stanovených v již zmíněném § 7 odst. 1 trestního zákoníku. Státní zastupitelství by mělo na základě univerzální jurisdikce zahájit prověřování podezření ze spáchaných trestných činů genocidia, útoku proti lidskosti a apartheidu a diskriminace skupiny lidí.

Pro efektivnější prošetřování lze využít systému Genocide Network, zřízeném pod agenturou EU EUROJUST na základě rozhodnutí Rady 2002/494/JHA z 13. června 2002.⁹³ Genocide Network funguje na principu zřizování kontaktních míst mající za cíl zjednodušení vyšetřování zločinu genocidy.⁹⁴ Setkání Genocide network se koná dvakrát ročně a svolává ho předsedající členský stát Rady EU. Účelem setkání je především výměna důkazů a lepší organizace orgánů činných v trestním řízení různých členských států. Výhodou setkání je, že se ho účastní nejen členské státy EU, ale i spolupracující organizace (jako OSN, Červený kříž atd.) a také tzv. pozorovatelé (ICC, USA, Kanada atd.), lze tedy využít více důkazů nashromážděných uvedenými subjekty.⁹⁵

Inspirací ve využití institutu univerzální jurisdikce může být případ ze srpna roku 2022, kdy dvě organizace, World Uyghur Congress a Uyghur Human Rights Project, podaly trestní oznámení k Federálnímu trestnímu soudu v Buenos Aires v Argentině.⁹⁶ Organizace obvinily představitele ČLR ze zločinů proti lidskosti a zločinu genocidy páchaných na Ujgurech a dalších turkických menšinách. Žalobci se dovolávali principu univerzální jurisdikce obsažené v argentinské ústavě. Ve Španělsku došlo také ke stíhání bývalého prezidenta ČLR Jiang Zemina a čtyř dalších čínských představitelů včetně bývalého premiéra Li Penga ze spáchání genocidy v Tibetu.⁹⁷ Vyšetřování a trestní stíhání vysokých představitelů ČLR prostřednictvím univerzální jurisdikce je tedy jedna z dostupných cest, jak na vnitrostátní úrovni dosáhnout prošetření situace Ujgurů a dalších komunit v ČLR.

⁹² Uyghur Tribunal Judgement [online]. 9th December 2021 [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://uyghurtribunal.com/wp-content/uploads/2022/01/Uyghur-Tribunal-Judgment-9th-Dec-21.pdf>

⁹³ Council Decision of 13 June 2002 setting up a European network of contact points in respect of persons responsible for genocide, crimes against humanity and war crimes (2002/494/JHA). In *Úřední Věstník Evropské Unie*, L 167 [online]. 2002-06-26 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002D0494>

⁹⁴ CAIANELLO, Michele. The Role of the EU in the Investigation of Serious International Crimes Committed in Ukraine. Towards a New Model of Cooperation?. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* [online]. 27 Dec 2022 [cit. 2023-02-26] DOI: 10.1163/15718174-30030002. Dostupné z: https://brill.com/view/journals/eccl/30/3-4/article-p219_002.xml?ebody=pdf-63199 str. 225

⁹⁵ Genocide Network. *European Union Agency for Criminal Justice Cooperation* [online]. Netherlands, 2023 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/genocide-network>

⁹⁶ KASGHARIAN, Asim. Criminal Case Filed in Argentina Over China's Treatment of Uyghurs . *Voice of America English News* [online]. August 26, 2022 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/a/criminal-case-filed-in-argentina-over-china-s-treatment-of-uyghurs-/6718611.html>

⁹⁷ Spain seeks arrest of former Chinese president over Tibet. *Reuters* [online]. February 10, 2014 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-spain-idUSBREA191J520140210>